

УДК 364.48:332.122

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Н. Шпик, к. е. н., О. Микула, к. е. н.

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Система показників розвитку соціальної інфраструктури сільських територій є вихідною методичною основою для комплексної оцінки економічних передумов їх функціонування, досягнутого рівня розвитку, темпів та масштабів трансформації, економічної та соціальної ефективності, визначення та обґрунтування потреб у збільшенні потенціалу і розробки державних, регіональних стратегій та програм розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціальна інфраструктура сільських територій має свої особливості розвитку та використання. Ці особливості визначені багатьма чинниками, зокрема станом сільського розселення, формою власності і формою господарювання, організацією праці, системою її оплати тощо.

Рівень розвитку галузей соціальної інфраструктури значно відстає від сучасних вимог суспільства. Матеріальна база галузей цього комплексу становить лише 48-50 відсотків нормативного рівня. Понад 7 млн жителів України стоять у черзі на одержання житла. У складному становищі перебуває медичне обслуговування населення, скоротилась середня тривалість життя, зменшилась народжуваність, поглиблюються процеси депопуляції населення країни.

Рівень освіти значно відстає від освітнього потенціалу розвинених країн, значна кількість структур культури і мистецтва узагалі втратили попередні масштаби діяльності й творчості. Знижується інтелектуальний потенціал суспільства.

Держава має створювати сприятливі умови розвитку галузей соціальної сфери, виходячи з таких принципів:

-забезпечення державної підтримки розвитку галузей соціальної інфраструктури на рівні, що дає змогу населенню одержувати послуги в обсягах, які гарантують нормальні умови життєдіяльності;

-максимального залучення недержавних коштів на утримання й розвиток установ соціально-культурного призначення;

-комерціалізації соціальної інфраструктури, діяльності її установ, яка має здійснюватися лише за умови, що впровадження тут ринкових відносин не завдасть шкоди суспільству.

Низка вчених пропонує метод розрахунку структурних індексів для комплексної оцінки соціальної інфраструктури сільських територій. За використання факторних індикаторів можна визначити фінансово-економічні, матеріально-технічні та трудові передумови формування потенціалу інфраструктури. За допомогою ресурсного блоку можна визначити стан ресурсного та трудового потенціалу соціальної інфраструктури сільських територій. Цей блок має кількісні і якісні оцінки.

Також можна виділити експлуатаційно-витратні показники оцінки стану соціальної інфраструктури сільських територій, які визначаються витратами матеріально-

технічних засобів на зміст і технічну експлуатацію її об'єктів (благоустрій територій, поточний ремонт соціально-культурних об'єктів, відрахування на повне їх відновлення та капітальний ремонт).

Результативні показники характеризують ефективність вкладених коштів у формування й функціонування соціальної інфраструктури сільських територій та визначаються за допомогою порівняння соціальних, економічних результатів з витратами на їх утримання.

Постановка завдання. Наше завдання – розкрити зміст основних показників розвитку соціальної інфраструктури сільських територій.

Виклад основного матеріалу. Соціальний розвиток – це якісне поліпшення показників, що характеризують соціальну сферу, насамперед доходів населення, у тому числі заробітної плати; стану соціальних галузей: освіти, охорони здоров'я, культури. До сукупності показників, що характеризують соціальну сферу, належать [2]:

- мінімальні соціальні гарантії, які забезпечують нижчий рівень соціальних показників: мінімальний споживчий бюджет; мінімальна заробітна плата та пенсія; прожитковий мінімум; мінімальний споживчий коштик;

- доходи населення, їх структура, що визначають рівень життя населення;
- витрати населення та їх структура, що визначають якість життя населення;
- рівень заробітної плати та темпи її зростання;
- рівень пенсій за віком та рівень їх зростання;
- доступність послуг освіти та охорони здоров'я;
- доступність закладів культури.

Показники розвитку соціальної інфраструктури сільських територій можна групувати за різними ознаками: за формою (вартісні та натуральні); за характером інформації, яку вони несуть (кількісні та якісні); за характером витрат праці, пов'язаної з формуванням та функціонуванням інфраструктури. Водночас потребам управління сільськими територіями відповідає класифікація за відтворювальним критерієм, що дає змогу визначити аналітичний інструментарій оцінки розвитку соціальної інфраструктури села.

На нашу думку, основними показниками, що характеризують рівень розвитку соціальної інфраструктури сільських територій, є [3]:

- вартісні (оцінка основних фондів та експлуатаційних витрат, обсяг послуг і роздрібного товарообігу);

- натуральні (рівень забезпечення житлом сільського населення, торговельна й інша площа будинків, обладнання житлових площ комунікаціями, стан доріг тощо);

- трудові (кількість зайнятого населення, загальний демографічний стан, рівень професійної підготовки, демографічне навантаження на працездатне населення, вікова структура сільського населення);

- якісні (технічний стан об'єктів соціально-культурного побуту, інженерне устаткування сільського житлового фонду).

До соціальних результатів, що досягаються завдяки вдосконаленню матеріально-технічної та кадрової бази соціальної інфраструктури сільських територій, належать: поліпшення умов життя та пов'язане з цим зниження захворюваності і смертності сільських жителів, збільшення тривалості їх життя; ріст загальних і соціальних знань,

культурного рівня сільського населення; розвиток і задоволення матеріальних, духовних та інтелектуальних потреб людей, збільшення вільного часу та якісніше його використання [1].

Важливу роль для докладного дослідження соціальних результатів розвитку соціальної інфраструктури сільських територій відіграють соціологічні показники – задоволеність сільського населення рівнем та якістю різних видів побутового обслуговування тощо. Соціально-економічні результати розвитку соціальної інфраструктури сільських територій містять у собі також показники збільшення площі сільського житлового фонду та підвищення рівня його комунікацій, охоплення дітей дошкільним вихованням, зниження питомої ваги окремих груп населення, що проживає за межами нормативного радіуса доступності об'єктів соціально-культурного призначення тощо [2].

Висновки. Отже, для характеристики розвитку соціальної інфраструктури сільських територій можна виділити чотири блоки показників: факторні, ресурсні, експлуатаційно-витратні, результативні. За всіма цими групами показників можуть використовуватися абсолютні й відносні, сумарні та питомі показники (розрахунок на одного сільського жителя або на територіальну одиницю).

Бібліографічний список

1. Куценко В. І. Соціальна сфера в умовах трансформації економіки / В. І. Куценко. – К., 2000. – 532 с.
2. Малік М. Й. До питання сталого розвитку сільських територій / М. Й. Малік // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 51-55.
3. Матеріальний добробут сільських жителів : навч. посіб. / за ред. П. Т. Саблука, М. К. Орлатого. – К. : ІАЕ УААН, 2002. – 369 с.

Шпик Н., Микула О. Основні показники розвитку соціальної інфраструктури сільських територій

Перелічено основні показники розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. Охарактеризовано основні чинники соціальної інфраструктури територій. Обґрунтовано шляхи розвитку соціальної інфраструктури територій.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, сільські території, комплексна оцінка, соціально-економічні показники.

Shpik N., Mykula O. Main indices of social infrastructure development of rural areas

The main development indices of social infrastructure of rural areas are enumerated. The characteristic of main factors of areas social infrastructure is given. Ways of social infrastructure development of areas are proved.

Key words: social infrastructure, rural areas complex valuation, social and economic indices.

Шпик Н., Микула О. Основные показатели развития социальной инфраструктуры сельских территорий

Перечислены основные показатели развития социальной инфраструктуры сельских территорий. Дана характеристика основных показателей социальной инфраструктуры территорий. Обоснованы пути развития социальной инфраструктуры территорий.

Ключевые слова: социальная инфраструктура, сельские территории, комплексная оценка, социально-экономические показатели.